

Bruksela, dnia 8.12.2022 r.
COM(2022) 674 final

**SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**Pierwsze monitorowanie i prognozy eliminacji
zanieczyszczeń**

'Drogi do czystszej powietrza, wody i gleby dla Europy'

1. WPROWADZENIE

Czyste powietrze, czysta woda i czysta gleba w odpornym i dobrze rozwijającym się środowisku naturalnym mają fundamentalne znaczenie dla zdrowego życia. Izolacja wymuszona pandemią COVID-19 paradoksalnie przyniosła nowe spostrzeżenia dotyczące wartości czystego i zróżnicowanego biologicznie środowiska. Obecnie rosyjska wojna przeciwko Ukrainie oraz wynikający z niej kryzys energetyczny i gospodarczy, działania na rzecz odbudowy po COVID-19, jak również powodzie, fale upałów i susze spowodowane zmianą klimatu bez wątpienia pogłębiają problemy, z którymi mierzy się UE, w tym wyzwanie związane z ograniczeniem zanieczyszczeń.

Nadal obowiązuje średnio- i długoterminowa ścieżka wytyczona przez Europejski Zielony Ład i potwierdzona przez 8. unijny program działań w zakresie środowiska (8. EAP) do 2030 r., w którym wyznaczono cele priorytetowe na 2050 r.¹ Zgodnie z celem polegającym na osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050 r. ścieżka ta obejmuje dążenie do eliminacji zanieczyszczeń, aby uzyskać nietoksyczne środowisko². W Planie działania UE na rzecz eliminacji zanieczyszczeń wody, powietrza i gleby³ oraz strategii w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności⁴ wyznaczono wizję na 2050 r.⁵, określono ilościowo cele na 2030 r. oraz konkretne działania, dzięki którym UE ma wejść na drogę do osiągnięcia celów w zakresie eliminacji zanieczyszczeń oraz w zakresie klimatu i odbudowy zasobów przyrodniczych⁶. Komisja przedłożyła szereg istotnych wniosków, przy czym najnowsze z nich dotyczą zmiany dyrektywy w sprawie jakości powietrza⁷ i dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych⁸ oraz aktualizacji wykazu substancji zanieczyszczających wodę na podstawie ramowej dyrektywy wodnej⁹; Komisja przedłożyła również wniosek dotyczący homologacji typu pojazdów silnikowych w odniesieniu do emisji Euro 7¹⁰. W europejskim planie walki z rakiem zwrócono uwagę, że zmniejszenie zanieczyszczeń jest istotne w kontekście poprawy zdrowia ludzi¹¹.

Niniejsze zintegrowane sprawozdanie dotyczące monitorowania i prognoz eliminacji zanieczyszczeń jest integralną częścią ram monitorowania 8. EAP¹², w których określono kluczowe wskaźniki dotyczące poszczególnych celów priorytetowych oraz inne sektorowe narzędzia monitorowania, na przykład w odniesieniu do zmiany klimatu, różnorodności biologicznej¹³ i gospodarki o obiegu zamkniętym¹⁴, aby zapewnić

¹ Zob. art. 2 ust. 1 decyzji (UE) 2022/591.

² Zob. art. 2 ust. 2 lit. d) decyzji (UE) 2022/591.

³ COM(2021) 400.

⁴ COM(2020) 667.

⁵ „Zdrowa planeta dla wszystkich: Zanieczyszczenie powietrza, wody i gleby ograniczone do poziomów nieuznawanych już za szkodliwe dla zdrowia i ekosystemów naturalnych, z poszanowaniem ograniczeń naszej planety, a w efekcie zbudowanie nietoksycznego środowiska”.

⁶ COM(2020) 380.

⁷ COM(2022) 542.

⁸ COM(2022) 541.

⁹ COM(2022) 540.

¹⁰ COM(2022) 568.

¹¹ COM(2021) 44.

¹² COM(2022) 357.

¹³ Zob. [centrum wiedzy o różnorodności biologicznej](#).

¹⁴ COM(2018) 29 i SWD(2018) 17 (obecnie objęte przeglądem).

szczegółowy i spójny obraz. Ogólnym celem niniejszego sprawozdania jest przedstawienie postępów i prognoz w zakresie osiągnięcia sześciu celów przyjętych w planie działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń, zwracając również szczególną uwagę na istniejące luki. Zawarto w nim odpowiedzi na takie pytania, jak: Jak bardzo zanieczyszczona jest UE? Jakie tendencje utrzymują się przez ostatnie lata? Czy jesteśmy w stanie osiągnąć cele w zakresie eliminacji zanieczyszczeń do 2030 r.?

Przyczyni się ono do lepszego zarządzania kwestią zanieczyszczeń w szczególności poprzez:

- oferowanie nowych istotnych informacji;
- śledzenie, czy realizacja polityki zmierza w kierunku osiągnięcia celów;
- analizę synergii i kompromisów między poszczególnymi obszarami polityki UE;
- pomoc w przełożeniu „wczesnego ostrzeżenia” na zalecenia dotyczące substancji zanieczyszczających stanowiących coraz większy problem na podstawie najnowszych wyników badań.

Wskazano w nim także szereg niedociągnięć i luk, które zostaną usunięte w nadchodzących latach. Obejmują one trudności w ocenie zanieczyszczenia gleby z uwagi na brak unijnych ram prawnych dotyczących monitorowania i sprawozdawczości, które zostaną rozwiązane w przyszłych aktach prawnych w sprawie monitorowania zdrowia gleby oraz lasów, jak również wyzwanie polegające na połączeniu trudno porównywalnych danych z różnych źródeł lub projektów naukowych w jeden spójny obraz. Inne wyzwanie polega na usprawnieniu udostępniania i wykorzystywania najnowszych dostępnych danych w taki sposób, aby zapewnić przestrzeganie zasad FAIR (dane powinny być możliwe do znalezienia, dostępne, interoperacyjne i nadające się do ponownego wykorzystania)¹⁵. Podczas gdy do celów polityki w zakresie jakości powietrza dane dostępne są niemalże w czasie rzeczywistym, dane służące do oceny wody i środowiska morskiego są często nieaktualne i niekompletne, chociaż bardziej aktualne dane są dostępne na szczeblu krajowym¹⁶. Kwestię tę częściowo uwzględniono w najnowszych wnioskach dotyczących monitorowania i sprawozdawczości w zakresie substancji zanieczyszczających wody powierzchniowe i gruntowe, lecz należy ją uzupełnić w ramach przyszłych przeglądów właściwych przepisów prawa wodnego i morskiego.

Niniejsze sprawozdanie stanowi podsumowanie strategii zawartych w opracowanym przez EEA sprawozdaniu monitorującym, w którym połączono najistotniejsze wcześniejsze i aktualne dane dotyczące wszystkich obszarów zanieczyszczeń

¹⁵ Informacje na ten temat można znaleźć [tutaj](#).

¹⁶ W szczególności cykle sprawozdawcze określone w ramowej dyrektywie wodnej i dyrektywie ramowej w sprawie strategii morskiej nie są adekwatne do celów kształtowania i realizacji polityki, a sytuację pogarszają opóźnienia państw członkowskich w składaniu tych sprawozdań. Do końca października 2022 r., czyli ponad sześć miesięcy po terminie, 14 państw członkowskich (BE, BG, CY, DK, EL, ES, HR, IE, LT, MT, PL, PT, RO oraz SI) nie przedstawiło swoich 3. planów gospodarowania wodami w dorzeczu zgodnie z ramową dyrektywą wodną, a 12 państw członkowskich (BG, CY, DK, EE, EL, ES, HR, IE, LV, LT, MT oraz SI) nie przedstawiło swoich strategii morskich zgodnie z dyrektywą ramową w sprawie strategii morskiej.

monitorowanych na poziomie UE¹⁷, oraz sprawozdaniu dotyczącym prognoz koordynowanym przez Wspólne Centrum Badawcze Komisji¹⁸. Wyniki modelowania i badania typu *foresight* oparto na ocenie oczekiwanych korzyści w postaci ograniczenia zanieczyszczeń, jakie mają przynieść kluczowe inicjatywy polityczne UE, w tym inicjatywy niedawno przedstawione. Do opracowania niniejszego pierwszego sprawozdania dotyczącego prognoz eliminacji zanieczyszczeń wykorzystano takie źródła informacji, jak: sprawozdanie pt. „Trzecia prognoza w sprawie czystego powietrza”¹⁹, oceny prognoz dotyczących hałasu²⁰, składników odżywczych, konsumpcji i produkcji oraz najważniejsze ustalenia opublikowanego niedawno sprawozdania na temat badania typu *foresight* w zakresie eliminacji zanieczyszczeń²¹. Ponadto wyniki programów badawczych UE podsumowano w opublikowanym niedawno sprawozdaniu²², w którym uwzględniono szereg finansowanych przez UE projektów zapewniających cenne wsparcie oraz innowacyjne rozwiązania w zakresie bazy wiedzy dotyczącej eliminacji zanieczyszczeń.

2. MONITOROWANIE ELIMINACJI ZANIECZYSZCZEŃ

W niniejszym rozdziale zawarto krótkie podsumowanie ustaleń dotyczących monitorowania eliminacji zanieczyszczeń. Skoncentrowano się w nim na poczynionych dotychczas postępach oraz stopniu zaawansowania pod względem osiągnięcia celów na 2030 r.

2.1. Eliminacja zanieczyszczeń a zdrowie

Cele w zakresie eliminacji zanieczyszczeń i zdrowia na 2030 r.²³

Zgodnie z prawem Unii i dążeniami opisanymi w Zielonym Ładzie oraz w synergii z innymi inicjatywami do 2030 r. UE powinna ograniczyć o ponad **55 % skutki zanieczyszczenia powietrza dla zdrowia** (przedwczesne zgony), a o **30 % odsetek osób długotrwale narażonych na hałas komunikacyjny**.

Poczyniono widoczne postępy, ograniczając o 45 % szkodliwe skutki dla zdrowia związane z zanieczyszczeniem powietrza (takie jak choroby układu krążenia, rak i choroby układu oddechowego) w porównaniu z poziomem z 2005 r. Natomiast szkody na zdrowiu związane z **zanieczyszczeniem hałasem**, takie jak ryzyko chorób układu

¹⁷ EEA – monitorowanie eliminacji zanieczyszczeń: <https://www.eea.europa.eu/publications/zero-pollution/zero-pollution>

¹⁸ JRC (2022): „Prognozy eliminacji zanieczyszczeń”.

¹⁹ COM(2022) 673.

²⁰ EEA (2022): „Outlook to 2030-can the number of people affected by transport noise be cut by 30%?” [„Prognozy do 2030 r. – czy liczbę osób narażonych na hałas spowodowany przez transport można zmniejszyć o 30 %?”].

²¹ [Sprawozdanie FORENV z 2021 r.](#)

²² „Horizon projects supporting the zero pollution action plan” [„Projekty »Horyzont Europa« przyczyniające się do realizacji planu działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń”]. [Sprawozdanie](#) opublikowane przez Komisję (DG RTD) w październiku 2022 r.

²³ Szczegółowe informacje można znaleźć w załączniku 2 do dokumentu COM(2021) 400.

krążenia, zaburzenia snu i rozdrażnienie²⁴, od 2012 r. utrzymują się raczej na tym samym poziomie.

Obiecująco wyglądają ogólnie wysokie wskaźniki zgodności z unijnymi normami zanieczyszczeń w przypadku wody pitnej i wody w kąpieliskach (odpowiednio >99 % i >93 %). Jeśli chodzi o skutki zdrowotne korzystania z chemikaliów, to mimo że poziom niektórych chemikaliów spada, stale rośnie wykorzystywanie niektórych substytutów chemikaliów, które stwarzają podobne ryzyko. Mimo poczynionych postępów ponad 10 % przedwczesnych zgonów w UE rocznie nadal jest powiązanych z zanieczyszczeniem środowiska²⁵. Można to przypisać głównie wysokiemu poziomowi zanieczyszczenia powietrza, ale także zanieczyszczeniu hałasem oraz narażeniu na chemikalia, które prawdopodobnie jest niedoszacowane²⁶. Rozkład zanieczyszczeń w całej UE nie jest równomierny. Osoby najbardziej podatne na zagrożenia, w tym dzieci, osoby starsze i osoby cierpiące na astmę lub inne choroby układu oddechowego lub układu krążenia, są bardziej wrażliwe na zanieczyszczenia, a osoby należące do grup o niższym statusie społeczno-gospodarczym zazwyczaj są także narażone na wyższy poziom zanieczyszczeń²⁷.

Eliminacja zanieczyszczeń istniejących od dawna, np. na zanieczyszczonych terenach, jest kosztowna, gdyż zanieczyszczający często nie ponosi za nie odpowiedzialności, nie jest znany lub nie jest w stanie zapłacić za remediację. Podkreśla to znaczenie działań ukierunkowanych przede wszystkim na unikanie zanieczyszczeń oraz zastępowania chemikaliów mniej szkodliwymi substancjami. Wyciągając wnioski z przeszłości, musimy wykazywać się nadzwyczajną czujnością w zwalczaniu substancji zanieczyszczających budzących zaniepokojenie, w szczególności pochodzących z substancji farmaceutycznych oraz środków przeciwdrobnoustrojowych, „wiecznych” chemikaliów (takich jak substancje per- i polifluoroalkilowe – PFAS), substancji zaburzających funkcjonowanie układu hormonalnego oraz mikrodrobin plastiku. Należy także wprowadzić środki w celu łagodzenia wpływu na zdrowie mieszanin chemikaliów i ich połączonego oddziaływania, np. na jakość powietrza w pomieszczeniach²⁸.

Komisja uwzględni te kwestie w szeregu różnych inicjatyw, do których należą w szczególności Plan działania dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym (np. mikrodrobiny plastiku), strategia w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności (np. PFAS oraz zmiana zasad klasyfikacji, oznakowania i pakowania (CLP)²⁹ chemikaliów, jak również zmiana rozporządzenia REACH³⁰), plan działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń (np. jakość powietrza w pomieszczeniach oraz wydany niedawno komunikat dotyczący azbestu) oraz strategia na rzecz ochrony gleb (np. nowe przepisy

²⁴ [EEA \(2022\)](#): „Health impacts of exposure to noise from transport” [„Skutki zdrowotne narażenia na hałas związany z transportem”].

²⁵ Informacje na ten temat można znaleźć [tutaj](#).

²⁶ Jako niedoszacowanie traktuje się rozpatrzenie wyłącznie ograniczonej liczby czynników ryzyka oraz na przykład nieuwzględnienie rzeczywistego ryzyka dla zdrowia związanego z narażeniem na chemikalia. W ramach partnerstwa „Horyzont Europa” trwają prace nad oceną ryzyka związanego z chemikaliami ([partnerstwo na rzecz oceny ryzyka związanego z chemikaliami – PARC](#)).

²⁷ [Sprawozdanie EEA nr 22/2018](#) oraz nowy sygnał [tutaj](#).

²⁸ Informacje na ten temat można znaleźć [tutaj](#).

²⁹ Rozporządzenie (WE) nr 1272/2008.

³⁰ Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006.

dotyczące zdrowej gleby, unijna priorytetowa lista dotycząca zanieczyszczeń gleby budzących zaniepokojenie, usprawnienie oceny ryzyka)³¹. Zaproponowano także stopniowe dostosowanie unijnych norm prawnych dotyczących jakości powietrza do odpowiednich wytycznych WHO w celu lepszej ochrony zdrowia i samopoczucia ludzi (np. w celu dalszego zmniejszenia liczby przedwczesnych zgonów).

2.2. Eliminacja zanieczyszczeń a różnorodność biologiczna

Cele w zakresie eliminacji zanieczyszczeń i różnorodności biologicznej na 2030 r.³²

Zgodnie z prawem Unii i dążeniami opisanymi w Zielonym Ładzie oraz w synergii z innymi inicjatywami do 2030 r. UE powinna ograniczyć o **25 % liczbę ekosystemów w UE, w których zanieczyszczenie powietrza zagraża różnorodności biologicznej**, oraz o **50 % utratę składników odżywczych, stosowanie pestycydów chemicznych i związane z nimi ryzyko, stosowanie bardziej niebezpiecznych spośród pestycydów, a także sprzedaż środków przeciwdrobnoustrojowych przeznaczonych dla zwierząt gospodarskich i akwakultury**.

Zanieczyszczenie stanowi jedno z pięciu głównych zagrożeń dla różnorodności biologicznej³³. Ograniczenia planety w zakresie zanieczyszczenia, tj. bezpieczna przestrzeń działania na Ziemi, są przekroczone pod względem składników odżywczych (w Europie dwukrotnie w przypadku fosforu oraz 3,3-krotnie w przypadku azotu)³⁴ oraz pod względem nowych substancji (takich jak chemikalia i tworzywa sztuczne)³⁵.

Dotychczas w porównaniu z latami bazowymi³⁶ zanieczyszczenie powietrza oraz zanieczyszczenie związane z pestycydami i środkami przeciwdrobnoustrojowymi ograniczono o 12 % (w zakresie powierzchni ekosystemów, na które wywiera wpływ zanieczyszczenie powietrza), 14 % (w zakresie stosowania pestycydów chemicznych i związanego z nimi ryzyka), 26 % (w zakresie stosowania bardziej niebezpiecznych pestycydów) oraz 18 % (w zakresie sprzedaży środków przeciwdrobnoustrojowych) w odniesieniu do wyżej wymienionych celów. Nadal gromadzone są dane dotyczące celu polegającego na ograniczeniu utraty składników odżywczych o 50 %. Na podstawie analizy szeregu wskaźników zastępczych³⁷ można wywnioskować, że utrata składników odżywczych utrzymuje się na względnie stabilnym poziomie, nie wykazując oznak istotnego ograniczenia na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat.

Unijne limity zanieczyszczeń mające na celu ochronę różnorodności biologicznej zostały znacznie przekroczone. Z danych z 2015 r. wynika, że 23 % spośród niemal 10 000

³¹ COM(2020) 98, COM(2020) 667, COM(2021) 400, COM(2022) 488.

³² Szczegółowe informacje można znaleźć w [załączniku 2 do dokumentu COM\(2021\) 400](#).

³³ Tych pięć zagrożeń obejmuje: zmiany w użytkowaniu gruntów i mórz; bezpośrednią eksploatację zasobów naturalnych; zmianę klimatu; zanieczyszczenia oraz inwazję gatunków obcych (zob. [IPBES](#)).

³⁴ [Sprawozdanie EEA nr 01/2020](#).

³⁵ [Persson i in. \(2022\)](#): „Outside the Safe Operating Space of the Planetary Boundary for Novel Entities” [„Poza bezpieczną przestrzenią działania pod względem ograniczeń planety w zakresie nowych substancji”], *Environmental Science & Technology* (2022).

³⁶ Szczegółowe informacje można znaleźć w [załączniku 2 do dokumentu COM\(2021\) 400](#).

³⁷ Informacje na ten temat można znaleźć [tutaj](#).

jednolitych części wód gruntowych w UE oraz 59 % spośród niemal 100 000 jednolitych części wód powierzchniowych w UE nadal nie osiągnęło „dobrego stanu chemicznego”. Z danych z 2018 r. wynika, że 80 % obszaru morskiego w UE jeszcze nie osiągnęło „dobrego stanu środowiska” pod względem zanieczyszczeń. Do końca października 2022 r. 13 państw członkowskich przedłożyło swój 3. plan gospodarowania wodami w dorzeczu. Ze wstępnej analizy wynika, że sytuacja jest dość stabilna w porównaniu z 2. planem gospodarowania wodami w dorzeczu, w szczególności w odniesieniu do stanu chemicznego wód gruntowych. Sytuacja w przypadku stanu ekologicznego i chemicznego wód powierzchniowych jest bardziej niejednoznaczna, gdyż niektóre państwa wykazują oznaki poprawy, a inne zgłaszają pogorszenie jakości wód. Prowadzona jest bardziej kompleksowa analiza³⁸.

Na podstawie dowodów naukowych można stwierdzić, że występują dodatkowe wyzwania, między innymi brak wiedzy i danych dotyczących zanieczyszczenia wody, morza i gleby. Wpływ substancji zanieczyszczających na ekosystemy rośnie z uwagi na ich połączone skutki. Skala wpływu zanieczyszczenia hałasem podwodnym, mikrodrobinami plastiku i zanieczyszczenia świetlnego³⁹ na różnorodność biologiczną staje się coraz bardziej widoczna⁴⁰.

Komisja zaproponowała szereg środków mających na celu zapewnienie lepszej ochrony różnorodności biologicznej przed zanieczyszczeniem, głównie w ramach unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności oraz strategii „Od pola do stołu” (np. w zakresie pestycydów, składników odżywczych oraz środków przeciwdrobnoustrojowych), planu działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń (np. w zakresie substancji zanieczyszczających wodę, ścieków komunalnych) oraz strategii na rzecz ochrony gleb (np. przyszły akt prawny dotyczący zdrowia gleb)⁴¹. Komisja dostosowuje także normy prawne do najnowszych dowodów naukowych oraz uwzględnia nowe zanieczyszczenia, np. poprzez niedawny wniosek dotyczący wykazu substancji zanieczyszczających wodę oraz progów dla hałasu podwodnego zgodnie z dyrektywą ramową w sprawie strategii morskiej. Połączone skutki zanieczyszczeń uwzględniono w zmianie rozporządzenia REACH oraz innych przepisach dotyczących chemikaliów. Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) obecnie opracowuje metody oceny łącznych skutków stosowania pestycydów, jak wskazano w poświęconym temu zagadnieniu planie działania⁴². Ponadto kwestię wpływu zanieczyszczenia świetlnego na owady zapylające uwzględniono w inicjatywie dotyczącej owadów zapylających.

2.3. Eliminacja zanieczyszczeń a gospodarka o obiegu zamkniętym

Cele w zakresie eliminacji zanieczyszczeń i gospodarki o obiegu zamkniętym

³⁸ Informacje na ten temat można znaleźć [tutaj](#).

³⁹ Np. [EEA – Europejskie Centrum Tematyczne ds. zdrowia i środowiska, sprawozdanie 2022/8: „Review and Assessment of Available Information on Light Pollution in Europe”](#) [„Przegląd i ocena dostępnych informacji na temat zanieczyszczenia świetlnego w Europie”].

⁴⁰ Informacje o świadczących o tym sygnałach można znaleźć [tutaj](#).

⁴¹ COM(2020) 380, COM(2020) 381, COM(2021) 400, COM(2022) 488.

⁴² Informacje na ten temat można znaleźć [tutaj](#).

na 2030 r.⁴³

Zgodnie z prawem Unii i dążeniami opisanymi w Zielonym Ładzie oraz w synergii z innymi inicjatywami do 2030 r. UE powinna **ograniczyć o 50 % ilość plastikowych odpadów w morzu, o 30 % ilość mikrodrobin plastiku uwalnianych do środowiska, o 50 % ilość resztkowych odpadów komunalnych oraz w znacznym stopniu całkowitą ilość wytwarzanych odpadów.**

Postępy w kierunku osiągnięcia tych celów są powolne. Jeśli chodzi o **plastikowe odpady i mikrodrobiny plastiku**, nadal trwa gromadzenie i analiza danych z lat 2015–2020 i nie jest możliwe przedstawienie obliczeń jednolitej, uzgodnionej, ogólnounijnej tendencji. Na podstawie wstępnego przeglądu dostępnych danych można jednak stwierdzić, że ilość plastikowych odpadów wzdłuż większości linii brzegowych w UE zmniejsza się, co jest powodem do optymizmu. Zharmonizowane dane zostaną opublikowane w 2023 r.⁴⁴ Także wdrożenie dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej⁴⁵, dyrektywy w sprawie produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych⁴⁶, dyrektywy w sprawie portowych urządzeń odbiorczych⁴⁷ oraz inicjatyw dotyczących mikrodrobin plastiku⁴⁸ pomoże lepiej rozeznaczyć sytuację w zakresie odpadów morskich i ocenić poziom osiągnięcia celu z zakresu mikrodrobin plastiku do czasu sporządzenia następnego sprawozdania w 2024 r. Jeśli chodzi o **odpady**, z najnowszych statystyk wynika, że w latach 2010–2020 całkowita ilość wytwarzanych odpadów spadła o 4 %⁴⁹. Jeśli chodzi o **ilość resztkowych odpadów komunalnych**, od 2016 r. nie odnotowano znaczących zmian⁵⁰. Jednocześnie na przestrzeni ostatnich 10 lat odnotowano wzrost ilości odpadów opakowaniowych o 19 %. Podobnie jak w innych obszarach głównymi przyczynami ograniczonego postępu są niewystarczające wdrażanie istniejących środków oraz nieuwzględnienie niektórych źródeł zanieczyszczeń. Co więcej, obecność niebezpiecznych chemikaliów w produktach nadal utrudnia recykling materiałów.

Stale zmniejsza się natomiast zanieczyszczenie powietrza i wody pochodzące z produkcji w UE, przy spadku emisji w UE wynoszącym od 3 %⁵¹ do 26 %⁵² w 2015 r. w zależności od substancji zanieczyszczającej. **Ogólny ślad konsumpcyjny UE⁵³**, ślad materiałowy

⁴³ Szczegółowe informacje można znaleźć w załączniku 2 do dokumentu COM(2021) 400.

⁴⁴ [JRC \(2013\)](#): „Guidance for the Monitoring of Marine Litter” [„Wytyczne dotyczące monitorowania odpadów morskich”].

⁴⁵ Więcej informacji można znaleźć [tutaj](#).

⁴⁶ Dyrektywa (UE) 2019/904.

⁴⁷ Dyrektywa (UE) 2019/883.

⁴⁸ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12823-Zanieczyszczenie-mikroplastikiem-srodki-zmniejszajace-jego-wp%C5%82yw-na-srodowisko_pl

⁴⁹ Eurostat: [Statystyki dotyczące wytwarzania odpadów w podziale na kategorie odpadów](#).

⁵⁰ [EEA \(2022\)](#): „Reaching 2030’s residual municipal waste target — why recycling is not enough” [„Osiągnięcie celu na 2030 r. w zakresie resztkowych odpadów komunalnych – dlaczego recykling nie wystarczy”].

⁵¹ W przypadku emisji amoniaku do powietrza.

⁵² W przypadku stosowania bardziej niebezpiecznych pestycydów chemicznych.

⁵³ Ślad konsumpcyjny i ślad krajowy określono na podstawie zestawu 16 wskaźników opartych na ocenach cyklu życia (LCA) (dostępnych także jako pojedynczy wynik), których celem jest określenie ilościowego wpływu konsumpcji na środowisko na poziomie UE oraz państw członkowskich. Szczegółowe informacje: [JRC \(2019\)](#) oraz [europejska platforma oceny cyklu życia](#).

oraz stosowanie chemikaliów przez przemysł i konsumentów pozostają jak dotąd na względnie stabilnym poziomie, przy czym mniejsze wartości w 2020 r. były najprawdopodobniej skutkiem pandemii COVID. **Ślad materiałowy**, tj. światowe zapotrzebowanie na wydobycie surowców wynikające z wykorzystywania ich i inwestowania w nie przez przedsiębiorstwa, gospodarstwa domowe oraz rządy w krajach europejskich, jest bardzo wysoki i w 2020 r. wynosił 13,7 ton na osobę. Ogólnie rzecz biorąc, wpływ na środowisko powiązany z unijną produkcją i konsumpcją jest znaczny i nie wykazuje zrównoważonego charakteru: już teraz znacznie przewyższa on udział UE w różnych ograniczeniach planety⁵⁴. W związku z tym ważne jest, aby w większym stopniu uwzględnić wpływy na środowisko wywierane przez przywożone towary oraz „wywóz zanieczyszczeń” poza granice UE. Jest to istotne na przykład dla sektora wydobywczego w UE i poza jej granicami, biorąc pod uwagę znaczenie surowców krytycznych dla osiągnięcia celu UE zakładającego zwiększenie jej otwartej strategicznej autonomii oraz przyspieszenie zielonej transformacji. Innym czynnikiem wymagającym rozważenia jest przemieszczanie odpadów⁵⁵.

Komisja podejmuje już działania zmierzające do zapewnienia, aby systemy konsumpcji i produkcji były bezpieczniejsze i bardziej zrównoważone, głównie w ramach Planu działania dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym⁵⁶ (np. środki dotyczące przemieszczania odpadów, wniosek w sprawie ekoprojektu dla zrównoważonych produktów, zmiana dyrektywy w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych)⁵⁷ oraz planu działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń (np. środki dotyczące emisji przemysłowych), jak również unijnej strategii dotyczącej biogospodarki⁵⁸. Planowanych jest więcej działań, np. zmiana rozporządzenia REACH lub ram oceny dla chemikaliów i materiałów „bezpiecznych i zrównoważonych już na etapie projektowania” w ramach strategii w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności, jak również inicjatywy na rzecz twierdzeń dotyczących ekologiczności. Dalszy rozwój metod i wskaźników odnoszących się do unijnego śladu materiałowego i konsumpcyjnego oraz ich porównywanie z ograniczeniami planety także może dostarczyć lepszych informacji systemowych.

3. PROGNOZY I BADANIA TYPU *FORESIGHT* W ODNIESIENIU DO ELIMINACJI ZANIECZYSZCZEŃ

Do opracowania niniejszego rozdziału wykorzystano dane z szeregu projektów i inicjatyw, w tym z badań modelujących i badań typu *foresight* koordynowanych przez Komisję (zob. poniżej). W scenariuszach modelowania w miarę możliwości uwzględniono postępy, których oczekuje się w razie pełnego wdrożenia obowiązujących i proponowanych przepisów UE. Każdą prognozę oparto jednak na konkretnych założeniach i ograniczeniach udokumentowanych w określonych publikacjach

⁵⁴ [JRC \(2020\): „Environmental sustainability of European production and consumption assessed against planetary boundaries” \[„Ocena zrównoważenia środowiskowego europejskiej produkcji i konsumpcji wobec ograniczeń planety”\]](#).

⁵⁵ Informacje na ten temat można znaleźć [tutaj](#).

⁵⁶ COM(2020) 98.

⁵⁷ COM(2021) 709, COM(2022) 142 i COM(2022) 677.

⁵⁸ COM(2018) 673/2 i SWD(2018) 431/2.

wymienionych poniżej. Ustalenia dokonane w ramach tego działania zaprezentowano jako prognozy w sprawie czystego powietrza, czystej wody i środowiska morskiego oraz czystej gleby.

3.1. Eliminacja zanieczyszczeń a zdrowie

Prognozy na 2030 r. w odniesieniu do zanieczyszczenia powietrza oraz zanieczyszczenia hałasem oceniono pod kątem prawdopodobieństwa osiągnięcia celów związanych ze zdrowiem (por. 2.1).

W **trzeciej prognozie w sprawie czystego powietrza**⁵⁹ ustalono, że w przypadku pełnego wdrożenia obowiązujących i proponowanych przepisów UE liczba przedwczesnych zgonów w UE spowodowanych zanieczyszczeniem powietrza spadłaby w 2030 r. o ponad 55 % w porównaniu z 2005 r. W istocie prawdopodobne jest, że wskutek zaproponowanej przez Komisję zmiany dyrektywy w sprawie jakości powietrza⁶⁰ w 2030 r. możliwe będzie osiągnięcie ograniczenia zanieczyszczenia powietrza o ponad 70 % w porównaniu z 2005 r. Aby zagwarantować realizację oczekiwanych prognoz, niezbędne jest pełne wdrożenie obowiązujących przepisów. Równie ważne jest szybkie przyjęcie najnowszych wniosków dotyczących polityki, w szczególności dotyczących norm emisji pojazdów (Euro 7), emisji przemysłowych (w tym rozszerzenie zakresu dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych na duże gospodarstwa, co do których przewiduje się, że będą miały znaczny wpływ na ograniczenie emisji amoniaku) oraz inicjatyw w ramach pakietu „Gotowi na 55” i planu REPowerEU, przy jednoczesnym utrzymaniu proponowanego poziomu ambicji.

Jeśli chodzi o **zanieczyszczenie hałasem** – mimo wdrożenia przez UE kilku szczegółowych aktów prawnych od 2002 r.⁶¹ – na tym etapie mało prawdopodobne wydaje się osiągnięcie celu w zakresie eliminacji zanieczyszczeń hałasem polegającego na zmniejszeniu liczby osób, które doznały uszczerbku w związku z hałasem spowodowanym przez transport, o 30 % do 2030 r. (w porównaniu z 2017 r.). Obecnie szacuje się, że do 2030 r. liczba ta zmniejszy się najwyżej o 19 %, chyba że wprowadzony zostanie szereg istotnych dodatkowych środków na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, a wzmocnione działania UE we wszystkich istotnych sektorach transportu doprowadzą do dalszego znacznego ograniczenia zanieczyszczenia hałasem. Osiągnięcie celu można przybliżyć, jeśli państwa członkowskie podejmą bardziej zdecydowane działania. Oznaczałoby to między innymi bardziej restrykcyjne przepisy dotyczące hałasu w obszarze transportu i ich ściślejsze egzekwowanie⁶², np. modernizację pojazdów i poprawę ich eksploatacji oraz znaczne zmniejszenie ruchu

⁵⁹ COM(2022) 673.

⁶⁰ W drodze wniosków w sprawie ściślejszego dostosowania norm jakości powietrza do wytycznych WHO. Szczegółowe informacje można znaleźć w dokumencie COM(2022) 542.

⁶¹ W szczególności dyrektywy 2002/49/WE w sprawie hałasu w środowisku, lecz również szczegółowego prawodawstwa dotyczącego źródeł hałasu, np. w odniesieniu do hałasu powstającego w ruchu drogowym: rozporządzenia (UE) nr 540/2014 i rozporządzenia (UE) 2019/2144, w odniesieniu do hałasu powstającego w ruchu kolejowym: rozporządzenia (UE) 1304/2014 lub w odniesieniu do hałasu powstającego w ruchu lotniczym: rozporządzenia (UE) nr 598/2014.

⁶² Zob. np. [projekt NEMO](#).

drogowego i dozwolonej prędkości w miastach⁶³. Tę ostatnią kwestię wiele miast już włączyło do swoich środków dotyczących klimatu i jakości powietrza.

3.2. Eliminacja zanieczyszczeń a różnorodność biologiczna

Prognozy na 2030 r. w odniesieniu do zanieczyszczenia powietrza, wody i środowiska morskiego związkami biogennymi oceniono pod kątem prawdopodobnej realizacji celów związanych z różnorodnością biologiczną istotnych dla związków biogennych (por. 2.2). Ze względu na brak danych i dostępności odpowiednich modeli na tym etapie nie dokonano żadnej oceny w odniesieniu do pestycydów ani środków przeciwdrobnoustrojowych ani oceny w związku z zanieczyszczeniem gleby.

W trzeciej prognozie w sprawie czystego powietrza uznano, że sytuacja jest bardziej niepokojąca. Wydaje się, że obowiązujące i proponowane polityki UE nie wystarczą, aby w 2030 r. UE zdołała zmniejszyć obszar unijnych ekosystemów zagrożonych zanieczyszczeniem powietrza o 25 % w porównaniu z 2005 r. Cel ten mógłby jednak zostać osiągnięty dzięki wdrożeniu przedłożonych niedawno wniosków w sprawie zmiany dyrektyw w sprawie jakości powietrza.

Głównym obszarem budzącym obawy pozostają emisje amoniaku z rolnictwa, które nadal wymagają znacznie więcej działań w zakresie zmniejszenia emisji i które będą w dużym stopniu zależały od przyjęcia i wdrożenia nowej dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych, jak również od rzeczywistego przyjęcia środków związanych z zanieczyszczeniem zaproponowanych przez państwa członkowskie w ich planach strategicznych wspólnej polityki rolnej (WPR).

W prognozie w sprawie czystej wody i morza⁶⁴ uznano, że uzgodnione cele w zakresie związków biogennych oraz dodatkowe środki proponowane dotychczas na poziomie UE mogą nie wystarczyć do wyeliminowania skutków zanieczyszczenia związkami biogennymi na wszystkich obszarach mórz europejskich. Podobnie jak w scenariuszach zanieczyszczenia powietrza ograniczenie emisji związków biogennych będzie zależało głównie od wdrożenia i egzekwowania właściwych przepisów dotyczących ochrony środowiska (tj. dyrektywy azotanowej, ramowej dyrektywy wodnej i innych właściwych przepisów w dziedzinie zanieczyszczenia wody, w tym zmienionych dyrektyw w sprawie emisji przemysłowych i ścieków komunalnych). Do osiągnięcia tego celu mogą przyczynić się środki przyjęte w ramach nowej WPR. Prognoza jest poparta zintegrowaną analizą związków biogennych (w kontekście zanieczyszczenia azotem i fosforem), która wskazuje, że przy zastosowaniu obowiązujących środków można poczynić postępy, ale osiągnięcie celu w zakresie utraty składników odżywczych do środowiska do 2030 r. będzie wymagało podjęcia dodatkowych działań przez państwa członkowskie. Na poziomie UE w **przyszłym planie działania w zakresie zintegrowanej gospodarki składnikami odżywczymi** przeanalizowane zostaną dalsze środki z zakresu polityki mające na celu poprawę wydajności wykorzystania składników odżywczych i ograniczenie ich utraty do środowiska, jak również nowatorskie techniki i środki niezbędne do łatwiejszego odzyskiwania i recyklingu składników odżywczych.

⁶³ Więcej szczegółowych informacji zostanie opublikowanych w przyszłym sprawozdaniu z wdrażania dyrektywy w sprawie hałasu w środowisku.

⁶⁴ [JRC \(2022\): „Prognozy eliminacji zanieczyszczeń”](#).

Ponadto w ramach programu „Horyzont Europa” zapewnione zostanie wsparcie dla systemowych metod ukierunkowanych na ograniczenie emisji składników odżywczych z różnych źródeł oraz przywrócenia tych składników do bezpiecznych granic ekologicznych, na przykład przez usprawnienie zarządzania produktami nawozowymi w rolnictwie przy jednoczesnym uwzględnieniu uwarunkowań regionalnych. Pomoc może również przeprowadzenie analizy ograniczenia odpadów w ramach łańcucha żywnościowego w powiązaniu ze zmianami społecznymi (takimi jak zmiany sposobu odżywiania, zmiany w produkcji i konsumpcji).

Prognoza w sprawie gleby znajduje się na wczesnym etapie opracowywania. Prace rozpoczęte w ramach strategii UE na rzecz ochrony gleb oraz przez Obserwatorium UE ds. Gleb (EUSO)⁶⁵ obejmują opracowanie narzędzi modelowania, które umożliwią przewidywanie przyszłych tendencji w zakresie zanieczyszczeń. Co więcej, w misji UE „pakt na rzecz zdrowych gleb w Europie”⁶⁶ wyznaczono ścieżkę propagowania i przywracania odpowiedniego stanu gleby, między innymi przez poszerzenie i harmonizację monitorowania gleby w Europie.

3.3. Eliminacja zanieczyszczeń a gospodarka o obiegu zamkniętym

W prognozach na 2030 r. dotyczących konsumpcji i produkcji przeanalizowano kwestie zanieczyszczenia plastikiem i jego zużycia, lecz nie przeprowadzono oceny powiązanych celów (por. 2.3).

W prognozie w sprawie wody i morza uwzględniono także modelowanie **zanieczyszczenia plastikiem** w Morzu Śródziemnym. Oczekuje się, że do 2030 r. środki uwzględnione w ramach tworzyw sztucznych jednorazowego użytku (SUP) umożliwią ograniczenie wszystkich odpadów w Morzu Śródziemnym zaledwie o 14 % (zarówno odpadów pływających, jak i pozostawionych na plaży). Aby osiągnąć cel UE, należy położyć nacisk na transgraniczny wymiar zanieczyszczenia plastikiem⁶⁷. Inną oceną objęto **wpływ konsumpcji** na toksyczność wody słodkiej w ramach szerszej prognozy w sprawie śladu konsumpcyjnego⁶⁸. Prognozuje się w niej, że wpływ konsumpcji w UE na środowisko będzie w dalszym ciągu wzrastał do 2030 r. i będzie nadal przekraczał ograniczenia planety⁶⁹, w tym w odniesieniu do ekotoksyczności wód słodkich⁷⁰.

⁶⁵ Informacje na ten temat można znaleźć [tutaj](#).

⁶⁶ Informacje na ten temat można znaleźć [tutaj](#).

⁶⁷ Może ona obejmować podejścia oparte na nauce obywatelskiej, w tym w ramach misji UE w zakresie odbudowy naszych oceanów i zasobów wodnych, które wspierają wdrażanie w całej UE inicjatywy „Plastic Pirates” mającej na celu zaangażowanie osób młodych w Europie w monitorowanie i zwalczanie zanieczyszczenia plastikiem w rzekach, na wybrzeżach i w morzach i zmobilizowanie ich do takich działań.

⁶⁸ Na podstawie śladu konsumpcyjnego i śladu krajowego obliczonych przez JRC, informacje na ten temat można znaleźć [tutaj](#).

⁶⁹ [JRC \(2020\): „Environmental sustainability of European production and consumption assessed against planetary boundaries” \[„Ocena zrównoważenia środowiskowego europejskiej produkcji i konsumpcji wobec ograniczeń planety”\]](#).

⁷⁰ JRC (2022): „Consumption Footprint: assessing the environmental impacts of EU consumption” [„Ślad konsumpcyjny: ocena wpływu konsumpcji w UE na środowisko”], Komisja Europejska, JRC126257.

3.4. Eliminacja zanieczyszczeń a badanie typu *foresight*

Jak wynika z **badania typu *foresight* i analizy sytuacji**⁷¹, obecne tendencje i przemiany społeczne, np. coraz większa cyfryzacja i obniżenie emisyjności⁷², będą miały wpływ na zanieczyszczenie. Przemiany te mogą przynieść korzyści dla zdrowia i środowiska, w szczególności gdy wyznacznikiem będzie dążenie do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń. Np. w opracowywanym planie działania w zakresie technologii przemysłowych na rzecz technologii i modeli biznesowych o obiegu zamkniętym przypomina się o konieczności uwzględnienia w badaniach naukowych synergii oraz kompromisów między obiegiem zamkniętym a eliminacją zanieczyszczeń. Wspomniane nowe tendencje oraz trwająca transformacja ekologiczna i cyfrowa mogą wytyczyć drogę do bardziej zrównoważonej Europy, ale będzie to zależec od sytuacji społeczno-gospodarczej.

4. NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI

W niniejszym zintegrowanym sprawozdaniu dotyczącym monitorowania i prognoz eliminacji zanieczyszczeń po raz kolejny podkreśla się, że **trzy równoległe kryzysy środowiskowe – zanieczyszczenie, zmiana klimatu i utrata różnorodności biologicznej – są ze sobą ściśle powiązane**. Przejście na model czystej i neutralnej dla klimatu gospodarki o obiegu zamkniętym staje się coraz pilniejsze – zarówno dla UE, jak i dla reszty świata.

Obecny kryzys gospodarczy i energetyczny wywołany rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie oraz **związany z procesem wychodzenia z kryzysu spowodowanego pandemią COVID-19** wpływa na życie ludzi w całej UE. Niektóre środki ograniczenia i kontroli zanieczyszczenia są nieskuteczne z powodu zakłóceń w łańcuchach dostaw⁷³, co znacznie utrudni osiągnięcie postępów w zakresie ograniczenia zanieczyszczenia w perspektywie krótkoterminowej. W perspektywie średnio- i długookresowej możemy jednak starać się znaleźć sposoby na przekształcenie obecnych wyzwań w możliwości przeciwdziałania zanieczyszczeniom. Na przykład do ograniczenia zanieczyszczenia przyczyni się również zbiorowa wola zwiększenia otwartej strategicznej autonomii UE dzięki znacznemu przyspieszeniu wykorzystania czystej energii ze źródeł odnawialnych.

⁷¹ W przeciwieństwie do prognoz opartych na modelowaniu badanie typu *foresight* polega na analizie, przewidywaniu i kształtowaniu przyszłości przy użyciu inteligencji zbiorowej, w sposób ustrukturyzowany i systematyczny, aby przewidzieć rozwój sytuacji. Zob. [sprawozdanie FORENV z 2021 r.](#) wraz ze [streszczeniem](#) oraz [COM\(2022\) 289](#).

⁷² Np. wszechobecne cyfrowe narzędzia i cyfrowy styl życia, przemiany dotyczące miejsca oraz sposobu życia i pracy, nowe metody monitorowania zanieczyszczenia i przekazywania danych na ten temat, żywe budynki, a także nowa gama materiałów budowlanych oraz wieloaspektowe rewolucyjne zmiany systemów żywnościowych.

⁷³ Np. brak dostaw substancji chemicznych potrzebnych do oczyszczania zanieczyszczonego powietrza (np. amoniak lub produkty na bazie mocznika wykorzystuje się do ograniczenia emisji tlenu azotu z pojazdów z silnikiem wysokoprężnym) lub wody (np. sole żelaza, chlorowodorek lub kwas siarkowy do oczyszczania ścieków).

Oczywiste jest, że **globalna współpraca** na rzecz rozwiązania kryzysu planetarnego staje się coraz intensywniejsza. **UE musi być elementem globalnego rozwiązania**, ponieważ jej ślad zanieczyszczeniowy jest zbyt duży⁷⁴. Występują również duże **nierówności w poziomach zanieczyszczenia**, które dotyczą osoby należące do grup szczególnie wrażliwych. UE odgrywa wiodącą rolę w wezwaniu do osiągnięcia ambitnych wyników w negocjacjach COP 15 dotyczących globalnej strategii na rzecz różnorodności biologicznej oraz na konferencji ONZ poświęconej dekadzie na rzecz wody w marcu 2023 r., a także toruje drogę dla globalnego porozumienia w sprawie tworzyw sztucznych.

Niniejsze sprawozdanie stanowi punkt wyjścia do realizacji „**Dróg do czystszej powietrza, wody i gleby dla Europy**”. Dowody są przekonujące, podobnie jak wyzwania i możliwości. Ogólnie rzecz biorąc, w kilku obszarach zanieczyszczeń poziomy emisji zmniejszają się, np. w przypadku zanieczyszczenia powietrza lub zanieczyszczenia pestycydami. Jednocześnie utrzymują się inne problemy związane z zanieczyszczeniem, np. tendencje w zakresie zanieczyszczenia hałasem, zanieczyszczenia związkami biogennymi lub wytwarzania odpadów komunalnych były w ostatnich latach raczej stabilne. W tym przypadku nie ma gwarancji osiągnięcia celów w zakresie eliminacji zanieczyszczeń do 2030 r. Dlatego konieczne jest **przyspieszenie transformacji ekologicznej i cyfrowej**, aby UE mogła osiągnąć te cele do 2030 r. Ze swojej strony Komisja osiągnęła postępy w realizacji wszystkich 33 działań zapowiedzianych na lata 2021–2024 lub je zrealizowała⁷⁵.

Aby eliminacja zanieczyszczeń stawała się coraz bardziej realna, obecnie najpotrzebniejsze działania obejmują:

1. **porozumienie współustawodawców w sprawie kluczowych wniosków ustawodawczych;**
2. **szybsze wdrażanie najważniejszych aktów prawnych UE na szczeblu lokalnym, krajowym i międzynarodowym**⁷⁶ oraz
3. **propagowanie globalnych inicjatyw wspierających państwa trzecie w ich staraniach.**

⁷⁴ Zob. [sprawozdanie EEA nr 1/2020](#), „Is Europe living within the limits of our planet?” [„Czy Europa żyje z poszanowaniem ograniczeń naszej planety?”].

⁷⁵ Zob. [monitor działań](#) na rzecz eliminacji zanieczyszczeń.

⁷⁶ Poprzez Instrument Wsparcia Technicznego (rozporządzenie (UE) 2021/240) Komisja wspiera państwa członkowskie, które się o to zwróca, w opracowywaniu i wdrażaniu reform w licznych obszarach polityki, w tym w zakresie zwalczania zanieczyszczenia powietrza, gleby i wody oraz walki z utratą różnorodności biologicznej, a także wspierania przejścia na gospodarkę o bardziej zamkniętym obiegu.

Ponadto w sprawozdaniu wykazano szereg niedociągnięć, takich jak potrzeba usprawnienia wymiany i wykorzystywania najbardziej aktualnych dostępnych danych. Komisja wraz z Europejską Agencją Środowiska (EEA) podejmie działania w zakresie zidentyfikowanych luk w wiedzy i danych (np. dotyczących zanieczyszczenia gleby), aby do 2024 r. przedstawić jeszcze bardziej kompleksowe sprawozdanie.

5. DALSZE DZIAŁANIA

Niniejsze pierwsze sprawozdanie dotyczące monitorowania i prognoz eliminacji zanieczyszczeń stanowi punkt wyjścia, jeżeli chodzi o proces monitorowania postępów w dążeniu UE do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń. Zgromadzono w nim łatwo dostępne dowody, tworząc pierwszy w historii ogólnoeuropejski, zintegrowany, ogólny przegląd głównych zagrożeń wynikających z zanieczyszczenia i jego źródeł. Zapewni ono wkład w pierwsze sprawozdanie z postępów we wdrażaniu Europejskiego Zielonego Ładu i 8. unijnego programu działań w zakresie środowiska, które ma zostać przedstawione do końca 2023 r. Przedstawiono w nim szczegółowe informacje w większości sekcji poświęconych konkretnym zanieczyszczeniom, np. dotyczące zanieczyszczenia powietrza, wody, morza, skażenia chemicznego i zanieczyszczenia hałasem. Zwrócono również uwagę na szereg niedociągnięć, które zostaną usunięte w sposób ukierunkowany do 2024 r.

W sprawozdaniu podkreślono w szczególności, że w niektórych obszarach nadal istnieją znaczne braki w wiedzy i danych, np. w zakresie zanieczyszczenia gleby oraz nowych kwestii wymagających uwagi. Znaczny potencjał w kontekście usunięcia luk w danych niosą ze sobą dane satelitarne oraz usługi i aplikacje kosmiczne dostarczane przez unijny system obserwacji Ziemi Copernicus. Trwające i planowane badania naukowe i innowacje będą miały również wpływ na kolejne edycje sprawozdania⁷⁷. Inne obszary wymagające poprawy to między innymi dostępność danych i terminowość, a także efektywność i skuteczność zarządzania wiedzą o zanieczyszczeniach (np. poprzez usprawnianie sprawozdawczości, propagowanie nauki obywatelskiej i lepsze wykorzystanie narzędzi cyfrowych). Wiele inicjatyw jest już realizowanych lub planowanych, np. w ramach podejścia „jedna substancja, jedna ocena”⁷⁸ lub niedawnych wniosków dotyczących wykazu substancji zanieczyszczających wodę⁷⁹.

Komisja i EEA będą odgrywać wiodącą rolę w dążeniu do zapewnienia, aby z każdą kolejną edycją zakres, jakość, terminowość i solidność ram monitorowania i prognoz eliminacji zanieczyszczeń były coraz lepsze⁸⁰. Ponadto Europejska Agencja Chemikaliów i EEA współpracują na rzecz opracowania ramy wskaźników dotyczących chemikaliów, które zostaną wykorzystane w kolejnym sprawozdaniu.

⁷⁷ Zob. przykłady przedstawione [w sprawozdaniu dotyczącym programu Horyzont](#).

⁷⁸ Komisja planuje usprawnić przepływ informacji o chemikaliach do odpowiednich agencji UE i udostępnić je do ponownego wykorzystania, w tym na potrzeby opracowania ram wskaźników (zob. „[Wyraź swoją opinię](#)”).

⁷⁹ COM(2022) 540.

⁸⁰ Szczegółowe informacje można znaleźć w dokumencie [SWD\(2021\) 141](#).

Podjęte zostaną również szczególne starania na rzecz dalszej poprawy prezentacji i wizualizacji wpływu zanieczyszczenia, w tym poprzez łączenie i agregowanie poszczególnych dowodów, w celu większego wsparcia działań informacyjnych. Ponadto zwiększone zostaną możliwości w zakresie prognoz dotyczących powietrza, wody, morza, a w szczególności gleby, aby skuteczniej wspierać proces kształtowania polityki.

Starania te przyczynią się również do wsparcia dziewięciu inicjatyw przewodnich w ramach planu działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń, ponieważ lepsze monitorowanie i prognozy pomagają w identyfikacji nierówności w zakresie zdrowia, pozwalają lepiej zrozumieć skalę zanieczyszczeń pochodzących z produktów i budynków, a także umożliwiają lepsze wykorzystanie rozwiązań cyfrowych do monitorowania zanieczyszczeń. Solidne monitorowanie i prognozy eliminacji zanieczyszczeń wnoszą również wkład w globalną ocenę zanieczyszczenia, ponieważ umożliwiają skoncentrowanie się na konkretnych miastach i regionach w celu określenia ich postępów w zakresie eliminacji zanieczyszczeń.

Komisja zwraca się do instytucji Unii Europejskiej, państw członkowskich, przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych, środowiska akademickiego i innych zainteresowanych stron o przekazanie informacji zwrotnych na temat niniejszego pierwszego sprawozdania dotyczącego monitorowania i prognoz eliminacji zanieczyszczeń⁸¹. Komisja będzie również korzystać z platformy zainteresowanych stron na rzecz eliminacji zanieczyszczeń, którą utworzono we współpracy z Komitetem Regionów, aby pomóc w sporządzeniu drugiego sprawozdania dotyczącego monitorowania i prognoz eliminacji zanieczyszczeń w 2024 r.

Kolejna wersja sprawozdania będzie zawierać podsumowanie początkowych postępów i zostanie w niej określona perspektywa osiągnięcia celów w zakresie eliminacji zanieczyszczeń do 2030 r. zgodnie z wizją zerowego poziomu zanieczyszczeń 2050 r., a tym samym będzie stanowić wkład w przegląd śródkresowy ram monitorowania 8. EAP, który ma się odbyć w 2024 r.

⁸¹ Zainteresowane strony mogą również zapoznać się z odpowiednimi bieżącymi projektami w ramach programu „Horyzont 2020” i „Horyzont Europa”, które skupiają się wokół dziewięciu inicjatyw przewodnich zawartych we wspomnianym wyżej sprawozdaniu, tak aby nowa wiedza i wyniki mogły przyczynić się do rozwiązania problemów obywateli, władz i przemysłu.